

Programmaplan Procesregie huisvesting arbeidsmigranten en registratie

Door: Provincie Overijssel

Datum: Versie november 2024

Managementsamenvatting programmaplan

Aanleiding

Arbeidsmigranten spelen een cruciale rol in het draaiend houden van de economie in Overijssel. Ondanks hun belangrijke bijdrage bevinden arbeidsmigranten zich in een kwetsbare positie binnen de Nederlandse samenleving. Na een initiatiefvoorstel van de SGP en SP Overijssel is besloten dat de provincie meer verantwoordelijkheid neemt voor het aanpakken van vraagstukken rondom arbeidsmigratie. Vanuit dit besluit is in april 2024 een procesregisseur aangesteld en een programmaplan opgesteld. De inzet van de procesregisseur plaatst zich binnen de bredere Overijsselse Woonaanpak.

Uitdaging

Voor het bepalen van een aanpak is het belangrijk om de gezamenlijke opgave scherp te stellen. Daarom heeft de provincie uitgebreid onderzoek gedaan naar de huidige situatie. Op basis van deze input zijn een aantal opgaven vastgesteld:

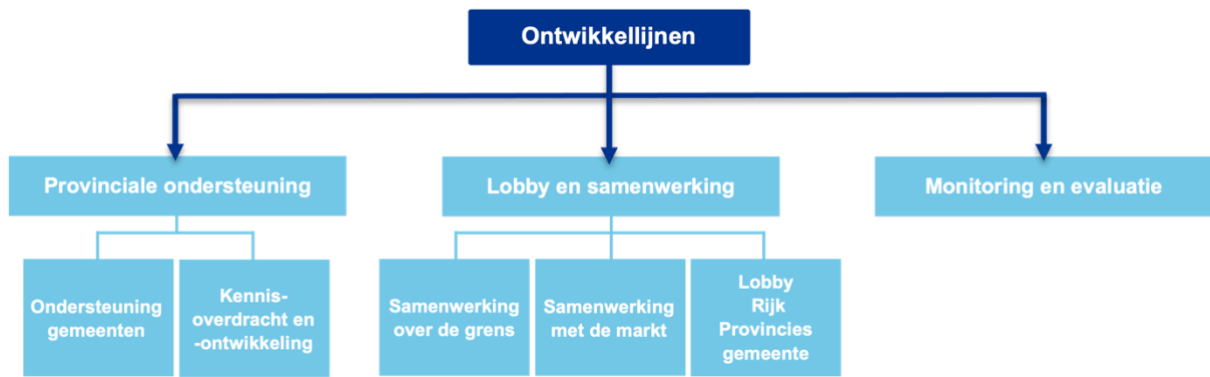
1. Een gebrek aan zicht op (het aantal) arbeidsmigranten;
2. Een bouwopgave van minimaal 4000 nieuwe huisvestingsplekken met passende randvoorwaarden;
3. Onvoldoende aandacht voor flankerend beleid en de kwetsbare positie van arbeidsmigranten;
4. Een waterbedeffect binnen de provincie door ongelijkmatige inspanningen op het gebied van huisvesting van arbeidsmigranten en onvoldoende samenwerking.

Doel(en) en ontwikkellijnen

De provincie heeft als doel om de kwaliteit en kwantiteit van de huisvestingssituatie van arbeidsmigranten te verbeteren en op lange termijn te waarborgen. Om dit te bereiken neemt de provincie een coördinerende, faciliterende en ondersteunende rol.

- De provincie helpt gemeenten in het beleidsvorming proces, waardoor zij één of meerdere stappen richting de uitvoeringsfase kunnen zetten.
- De provincie helpt gemeenten in het beleidsvorming proces, waardoor zij één of meerdere stappen richting de uitvoeringsfase kunnen zetten.
- De provincie ondersteunt gemeenten door het beantwoorden van vragen en aanleveren van informatie.
- De provincie versterkt de eigen informatiepositie ten aanzien van het vraagstuk integrale huisvesting voor arbeidsmigranten waardoor de provincie ook door gemeenten gezien wordt als kennisbaken.
- De provincie coördineert de creatie van een duurzaam en actief netwerk van stakeholders binnen en buiten de provincie.

Om gericht te werken aan het lange termijn doel en deze vier subdoelen, wordt ingezet op drie ontwikkellijnen: provinciale ondersteuning, lobby en samenwerking, en monitoring en evaluatie (zie figuur). Deze ontwikkellijnen fungeren als een plan van aanpak voor de provincie, die voor het grootste deel uitgevoerd zal worden door een procesregisseur.

Figuur 1: weergave ontwikkellijnen

Provinciale ondersteuning

Binnen de ondersteuningslijn van de provincie wordt de ondersteunende rol verder vormgegeven, met als doel gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van beleid rondom arbeidsmigratie en het vergroten van kennis op dit gebied. Daarnaast organiseert de procesregisseur kennissessies om kennis en ervaring te delen en inventariseert hij best practices uit verschillende gemeenten. Op deze manier worden gemeenten niet alleen ondersteund in hun beleidsontwikkeling, maar wordt ook actief gewerkt aan het beter benutten van kennis en expertise binnen de provincie.

Lobby en samenwerking

De procesregisseur speelt een belangrijke rol in het bevorderen van samenwerking en communicatie rondom het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten. Concreet zorgt de procesregisseur voor korte lijnen tussen de provincie en marktpartijen, om zo in nauw contact te blijven met betrokken stakeholders.

Er is regelmatig overleg tussen provincies over de huisvesting van arbeidsmigranten,. De procesregisseur verzamelt input van gemeenten en marktpartijen en draagt deze ontwikkelingen over aan het Rijk om een goede lobby in te richten. Tot slot bevordert de procesregisseur interne en grensoverschrijdende samenwerking, om zo het arbeidsmigratievraagstuk ook buiten de provinciegrenzen effectief aan te pakken en waterbedeffecten te voorkomen.

Monitoring en evaluatie

Om de voortgang van de ontwikkellijnen en de inzet van de procesregisseur te waarborgen, worden verschillende monitoringsinstrumenten ingezet, zoals een proces-, prestatie- en effectmonitor. De procesregisseur zorgt ervoor dat deze tools worden gebruikt en de resultaten worden vergeleken met de vastgestelde doelen.

Rol procesregisseur

De rol van de procesregisseur is uitsluitend te faciliteren, stimuleren, aanjagen en verbinden. Werkzaamheden van de procesregisseur zijn onder andere het bewaken van de planning, stakeholders stimuleren tot actie en het ondersteunen van gemeenten en regio's om te komen van bewustwording naar de uitvoering. Met een kennisintensieve, faciliterende en verbindende aanpak beantwoordt de procesregisseur vragen, biedt oplossingen en bevordert samenwerking. De focus ligt op een sterk netwerk opbouwen en kennisdeling stimuleren. Belangrijk te benoemen is dat de

procesregisseur en provincie niet verantwoordelijk zijn voor het initiëren en/of realiseren van beleidsontwikkeling of huisvestingslocaties.

Inhoud

Managementsamenvatting programmaplan	2
Aanleiding	2
Uitdaging	2
Doel(en) en ontwikkellijnen	2
Provinciale ondersteuning	3
Lobby en samenwerking	3
Monitoring en evaluatie	3
Rol procesregisseur	3
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
2 Foto van Overijssel	8
2.1 Aantallen en Kenmerken	8
2.2 Van Nulfase naar Uitvoering (beleidsscan)	10
2.3 Verdiepende Gesprekken rondom de Fases	12
2.4 Enquête resultaten	15
3 Probleem en Uitdaging	18
4 Doelstelling en afbakening	20
4.1 Kaders	20
5 Lange ontwikkellijnen	22
5.1 Provinciale Ondersteuning	22
5.2 Lobby en Samenwerking	22
5.3 Monitoring en Evaluatie.....	23
6 Overzicht activiteiten en impact.....	24
6.1 Overzicht Activiteiten en Impact: periode Q4 2024- Q4 2026	24
7 Risicoanalyse	28
Ontoereikende inspanningen gemeenten en regio's.....	28
Krapte woningmarkt en bijzondere doelgroepen	28
Verandering bestuurlijk en/of ambtelijk draagvlak	28
8 Organisatie / Governance	29
8.1 Rol Procesregisseur	29

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Arbeidsmigranten vervullen een essentiële rol in het draaiende houden van de economie. Verschillende factoren, waaronder een grote vraag naar werknemers in verschillende sectoren en een toename van de grijze druk, zorgen voor een noodzakelijk bijdragen aan de dagelijkse bedrijvigheid in onder andere de logistiek, land- en tuinbouw en voedingsindustrie. Deze afhankelijkheid ten aanzien van de inzet van arbeidsmigranten staat haaks op de kwetsbare positie die arbeidsmigranten in Nederland, en Overijssel, hebben.

Deze kwetsbare positie uit zich nadrukkelijk in het feit dat er vrijwel geen zicht is op de werk- en woonsituatie van arbeidsmigranten in Nederland. Dit komt enerzijds vanwege het ontbreken van actuele en volledige data over de aanwezigheid van arbeidsmigranten in de provincie. Ook geven de bestaande cijfers geen compleet beeld van alle aspecten die bij de huisvesting van arbeidsmigranten aanwezig zijn. Naast de noodzaak om meer beschikbare (voldoende) huisvestingslocaties te realiseren is er ook aandacht nodig voor de 'zachte' kant van het beleid. De behoeften om dit vraagstuk integraal op te pakken is daarnaast een terugkomende uitspraak in de gesprekken met bestuurders binnen de provincie.

Naast een gebrek aan inzicht in de woon- en werklocaties van arbeidsmigranten, speelt de mate van zelfredzaamheid bij arbeidsmigranten een rol. Arbeidsmigranten zijn vaak de Nederlandse taal niet machtig wat barrières opwerpt in het vinden van een woonlocatie of juiste informatie over inschrijving, zorg, integratie en gemeentelijke diensten. Deze positie van arbeidsmigranten maakt ze daarnaast vatbaar voor onwenselijke situaties zoals uitbuiting en ondermijning door malafide partijen die arbeidsmigranten huisvesten, in dienst hebben, uitzenden of detacheren. Dit kan gevolgen hebben voor de veiligheid en gezondheid van arbeidsmigranten die binnen Overijssel werkzaam zijn.

In 2023 is na een initiatiefvoorstel van de SGP en SP Overijssel besloten dat de provincie meer verantwoordelijkheid pakt in het realiseren en faciliteren van een antwoord op bovenstaand vraagstuk. Hoewel de aandacht daarbij hoofdzakelijk ligt rondom het realiseren van voldoende, adequate huisvesting, ligt het vraagstuk dieper dan slechts een bouwopgave en zijn er meer randvoorwaarden nodig om de leefbaarheid voor alle inwoners in Nederland, permanent en tijdelijk, te waarborgen. Dit moet worden vertaald naar een integrale aanpak te hanteren waarin registratie, zorg, welzijn, handhaving en toezicht ook worden betrokken. Ook is de provincie zich bewust van het belang van het realiseren van adequate voorzieningen om weerstand te bieden tegen internationale concurrentie.

Met een groeiende groep arbeidsmigranten staat de provincie daarbij voor een grote opgaven. De laatste cijfers tonen dat er binnen de provincie 20.700 arbeidsmigranten werkzaam zijn. Hierbij dient de kanttekening te worden geplaatst dat dit geen volledig beeld betreft vanwege een gebrek aan zicht en registratie en wordt er tot 2030 een toename van 4000 tot 8000 werkenden verwacht. Door provincie breed in te zetten op de ontwikkeling van beleidskaders en huisvestingslocaties, wordt op structurele wijze antwoord gegeven op de vraag naar veilige en adequate huisvesting voor alle inwoners van de provincie, tijdelijk en permanent. Middels deze beoogde gemeente-overstijgende benadering wordt het waterbedeffect in de regio aangepakt.

Vanuit het besluit door de provincie om een meer actieve rol in te nemen ten aanzien van de huisvestingsopgave van arbeidsmigranten, is in april 2024 een procesregisseur aangesteld. De inzet van de procesregisseur plaatst zich binnen de bredere Overijsselse Woonaanpak. Door middel

van de Bouwbrigade wordt het woonvraagstuk vanuit verschillende kanten benaderd. Naast huisvesting van arbeidsmigranten wordt door de Bouwbrigade ingezet op versnelling van de woningbouw, toekomstbestendig wonen en woonvormen voor ouderen. Aansluitend op de aanstelling van de procesregisseur is voorliggend programmaplan opgesteld. Hoewel het initiatief hiervoor ligt bij de provincie, betreft het een samenspel tussen Rijk, provincie, regio's, gemeenten, ondernemers, inwoners en arbeidsmigranten zelf. Stakeholders moeten immers samen uitvoeren en uitdragen, maar hebben samen ook de kennis en ervaring met beleid en uitvoering in alle facetten.

Vanuit de voorgenomen faciliterende rol legt de provincie dit programmaplan voor. Het programmaplan beschrijft de opgaven waar deze stakeholders gezamenlijk voor staan, de doelen die worden nagestreefd, de ontwikkelijnen die worden uitgezet en de beoogde resultaten en impact van de aanpak. De analyse van de opgaven is daarbij uitsluitend een eerste verkenning waarop de aanpak van de procesregisseur is gebaseerd. Het vraagstuk, en daarmee het programmaplan, is onderhevig aan ontwikkelingen op meerdere niveaus (lokaal, regionaal, landelijk, internationaal). Het betreft daarom een document in ontwikkeling. Gedurende de uitvoering van het programmaplan kunnen afspraken, geplande activiteiten en overige plannen worden gewijzigd. De huidige planning en gestelde doelen blijven daarbij leidend om de voortgang te waarborgen.

2 Foto van Overijssel

2.1 Aantallen en Kenmerken

Voor het vaststellen van een aanpak is een gezamenlijk scherpgestelde opgave van belang. Een overeenkomstig beeld van de uitdagingen ten aanzien van arbeidsmigranten, zorgt voor evenwichtige verdeling van belangen en een gedragen aanpak. Hiertoe heeft de provincie een foto gemaakt van de huidige situatie. Deze foto is gemaakt aan de hand van het meest recente rapport van Decisio, een beleidsscan van Overijsselse gemeenten, een enquête die is uitgezet onder ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordigers binnen de provincie en (verdiepende) gesprekken met verschillende ambtelijke vertegenwoordiging van iedere gemeente. Deze bronnen vormen de input voor de hierop volgende schets van de huidige situatie binnen de provincie.

Binnen de provincie is grote verscheidenheid in de aantallen van wonen en werken door arbeidsmigranten, variërend van maximaal 100 arbeidsmigranten tot een schatting van 5000 arbeidsmigranten woonachtig en werkzaam per gemeente (Tabel 1). De grotere gemeenten (o.a. Almelo, Enschede, Deventer) bieden daarbij in verhouding meer woonplekken dan andere gemeenten in Overijssel. Dit loopt op tot minimaal 3,4% ten opzichte van het totaal aantal inwoners per gemeente (Tabel 1). Het onderscheid wordt onder andere veroorzaakt door de aanwezigheid van de agrarische sector, vleessector, tapijtsector en vrachtvervoer, waarbij arbeidsmigranten veelal werkzaam zijn via uitzend- en detachingsbureaus. Hoewel de verdeling van wonen en werken tussen gemeenten voor grote verschillen zorgt, is een evenwichtige verdeling zichtbaar tussen de regio Twente (10.710 werken, 12.770 wonen) en regio West Overijssel (9.995 werken, 9.940 wonen). Hierdoor staan beide regio's voor een vergelijkbare uitdaging.

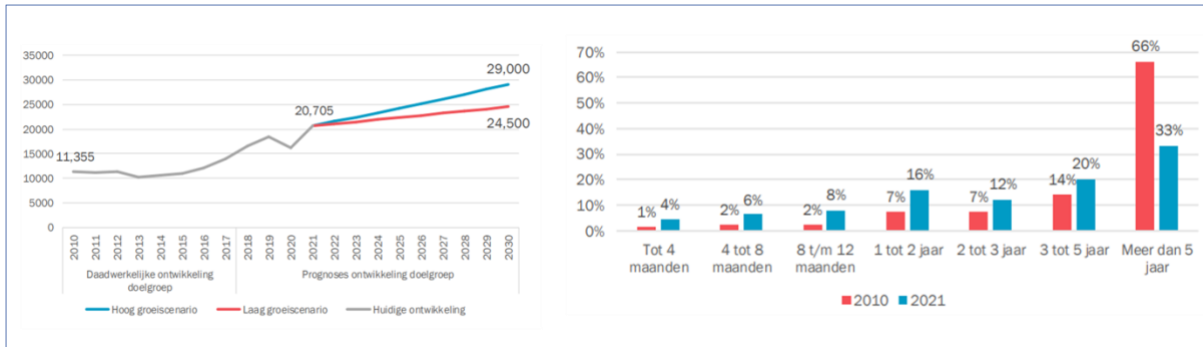
Tabel 1: aantal wonende en werkende arbeidsmigranten per gemeente in 2021 (bron: Decisio, 2023)

	Geschat aantal arbeidsmigrant en woonachtig	% arbeidsmigrant en van aantal inwoners (2021)	Aantal arbeidsmigrant en werkzaam	% werkend in woongemeente op basis van BRP registratie
Twente				
Enschede	ca. 5000	3,1%	2.785	44%
Almelo	2500-5000	3,4% - 6,8%	2.220	26%
Hengelo	1000-2500	1,2% - 3,1%	1.105	23%
Losser	500-1000	2,1% - 4,3%	100-250	22%
Oldenzaal	250-500	0,8% - 1,6%	605	36%
Rijssen Holten	250-500	0,7% - 1,3%	540	41%
Hof van Twente	250-500	0% - 0,3%	250-500	40%
Haaksbergen	100-250	0,4% - 1%	100-250	38%
Wierden	100-250	0,4% - 1%	100-250	18%

Dinkelland	100-250	0,4% - 0,9%	2.125	50%
Twenterand	100-250	0,3% - 0,7%	100-250	22%
Hellendoorn	100-250	0,3% - 0,7%	100-250	41%
Borne	100-250	0,4% - 1,1%	0-100	17%
Tubbergen	10-100	0% - 0,5%	0-100	33%
West Overijssel				
Deventer	2500-5000	2,5% - 4,9%	5.640	32%
Zwolle	1000-2500	0,8% - 1,9%	1.285	33%
Zwartewaterland	500-1000	2,2% - 4,4%	100-250	27%
Steenwijkerland	500-1000	1,1% - 2,3%	250-500	21%
Kampen	500-1000	0,9% - 1,8%	725	29%
Ommen	250-500	1,4% - 2,7%	100-250	11%
Hardenberg	250-500	0,4% - 0,8%	250-500	27%
Staphorst	100-250	0,6% - 1,4%	100-250	24%
Olst Wijhe	100-250	0,5% - 1,4%	0-100	16%
Dalfsen	100-250	0,3% - 0,9%	705	24%
Raalte	100-250	0,3% - 0,7%	250-500	26%

Van de BRP-geregistreerde arbeidsmigranten in Overijsselse gemeenten is gemiddeld 29% werkzaam in de woongemeente (32% regio Twente; 25% regio West-Overijssel). Een groot deel van de arbeidsmigranten werkt in een andere gemeente binnen de provincie, buiten de provincie of de werklocatie is niet bekend. Daarnaast is er binnen de provincie ook een onderscheid te maken tussen werk- en woongemeenten. Het meest recente onderzoek laat zien dat de gemeenten Dinkelland, Dalfsen en Deventer relatief veel arbeidsmigranten werkzaam zijn, ten opzichte van het aantal BRP-geregistreerde arbeidsmigranten. Daarentegen huisvesten de gemeenten Ommen, Olst-Wijhe en Zwartewaterland naar verwachting meer arbeidsmigranten dan dat er binnen deze gemeenten werkzaam zijn. Vanwege de nabijheid van de Duitse grens, moet ook rekening worden gehouden met pendelstromen over de grens.

Volgens de meest actuele cijfers (Decisio, 2023) wonen er naar schatting 22.700 arbeidsmigranten in de provincie, hiervan zijn er 11.708 in de BRP geregistreerd. Dit betekent dat er weinig tot geen zicht is op de woonlocatie en -kwaliteit van ca. 11.000 arbeidsmigranten. Daarnaast wordt een minimale toename van 3.565 woningen verwacht. Met het scenario van hoge groei (4% toename van het aantal arbeidsmigranten per jaar) zal dit oplopen tot een extra bouwopgave van ca. 7.800 plekken.

Figuur 2: weergave van de verwachte toename van arbeidsmigranten tot 2030 en de verblijfsduur in 2010 en 2021 (Bron: Decisio, 2023).

	Toename tot 2030		Totaal 2030	
	Scenario lage groei	Scenario hoge groei	Scenario lage groei	Scenario hoge groei
Shortstay	490	1.075	13.890	14.475
Midstay	1.065	2.325	4.470	5.730
Longstay	2.010	4.395	7.915	10.300
Totaal	3.565	7.795	26.275	30.505

Tabel 2: verwachte huisvestingsbehoeften Overijssel in aantal woningen (bron: Decisio, 2023)

De gemiddelde verblijfsduur van arbeidsmigranten is in de afgelopen decennia afgenomen (Figuur 1). Er is een meer gelijke verdeling tussen het aantal short-, mid- en longstay arbeidsmigranten. Deze ontwikkelingen in de verblijfsduur hebben ook effect op het type huisvesting dat binnen de provincie wenselijk is. Hierdoor kan bovenstaande verdeling tot 2030 mogelijk verschuiven, waarbij de vraag naar longstay wordt vervangen door vraag naar shortstay plekken.

2.2 Van Nulfase naar Uitvoering (beleidsscan)

We beschrijven zes fasen waarin gemeenten zich kunnen bevinden: nulfase, bewustwording, visievorming, strategie, programmering en uitvoering. Op basis van de beleidsscan is een dynamische verdeling gemaakt tussen gemeenten op basis van de fasen waarin zij zich bevinden (Figuur 2). Deze versie is opgesteld vanuit een beleidsmatig onderzoek en betreft een eerste inventarisatie. Na de initiële inventarisatie zijn verdere gesprekken gevoerd met de gemeentes. Op basis hiervan is een herindeling gemaakt (zie 2.3). Deze fasen zijn een hulpmiddel voor de aanpak van de procesregisseur en kunnen niet worden gezien als een beoordeling van lokaal huisvestingsbeleid. Het biedt daarnaast een toetsingskader om de voortgang binnen provincie te monitoren op het gebied van huisvesting van arbeidsmigranten. Hierbij is gekeken naar de thema's registratie en toezicht, communicatie, maatschappelijke ondersteuning, huisvesting en handhaving. De beleidsscan is opgenomen in de bijlage van het programmaplan.

Figuur 3: spreiding van Overijsselse gemeenten van de nulfase tot aan de uitvoeringsfase.

Binnen de provincie lopen de vorderingen richting een concrete aanpak voor de huisvesting van arbeidsmigranten uiteen. De gemeenten met de meeste inwoners (Enschede, Zwolle, Deventer, Hengelo, Almelo) zijn verdeeld over de verschillende fasen, wat onder meer de variëteit binnen de provincie weergeeft. Daarnaast worden er in meerdere gemeenten (waaronder in Olst-Wijhe, Kampen en Twenterand) stappen gezet om pilots op te starten en/of flexwoningen te realiseren. Hoewel dit bijdraagt aan de opgave om voldoende plekken te realiseren, is beleid of huisvestingsverordening van belang voor het houden van zicht op flankerende aspecten van het vraagstuk.

Nulfase

De gemeenten Haaksbergen, Losser en Olst-Wijhe zijn ingedeeld in de nulfase. De gemeenten binnen de nulfase worden voornamelijk gekenmerkt door een laag urgentiebesef en relatief weinig woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Binnen deze gemeenten is er tot heden weinig tot geen aandacht voor het onderwerp arbeidsmigranten. Hoewel bijvoorbeeld de gemeente Losser, op basis van de beschikbare informatie, zich in de nulfase bevindt, zijn er volgens het laatste onderzoek (Decisio, 2023) relatief veel arbeidsmigranten woonachtig binnen deze gemeenten in relatie tot het aantal permanente inwoners.

Bewustwording

Borne, Hellendoorn, Hengelo, Oldenzaal, Ommen, Raalte en Rijssen-Holten vallen binnen de bewustwordingsfase. In de fase bewustwording tonen gemeenten overwegend de ambitie om kaders te stellen voor de huisvesting van arbeidsmigranten, maar hebben tot op heden geen concrete stappen gezet. Binnen deze gemeenten is er doorgaans wel sprake van het heffen van toeristenbelasting en een pagina op de gemeentelijke website over inschrijving in het BRP (uitsluitend in het Nederlands aangeboden).

Visievorming

Binnen visievorming zijn ingedeeld: Dalfsen, Enschede, Hof van Twente, Wierden en Zwolle. In de fase van visievorming hebben gemeenten een beeld van de mogelijke aanpak en zijn gemeentelijke doelen opgesteld. In de gemeente Dalfsen krijgt dit bijvoorbeeld vorm middels een bestuursopdracht Arbeidsmigranten waarin een driedelig doel is vastgesteld: beleidsmatige aandacht voor goede huisvesting, goede woon- en leefomstandigheden en het aanpakken van arbeidsuitbuiting. In Wierden is daarentegen de ambitie vastgesteld om tot 2031 extra woningen voor arbeidsmigranten toe te voegen. Vanaf deze fase hebben gemeenten meer aandacht voor aspecten van communicatie, handhaving en huisvesting. Zo is er in Enschede aandacht voor de communicatie richting de instroom nieuwe inwoners in de stad en is er sprake van regionale samenwerking met betrekking tot arbeidsmigranten. Binnen deze fase is er echter nog geen sprake van een samenhangende en concrete aanpak.

Strategievorming

De gemeenten Almelo en Hardenberg behoren tot de fase van strategievorming. Strategievorming wordt gekenmerkt door de formulering van maatregelen op basis van de gestelde doelen. In de

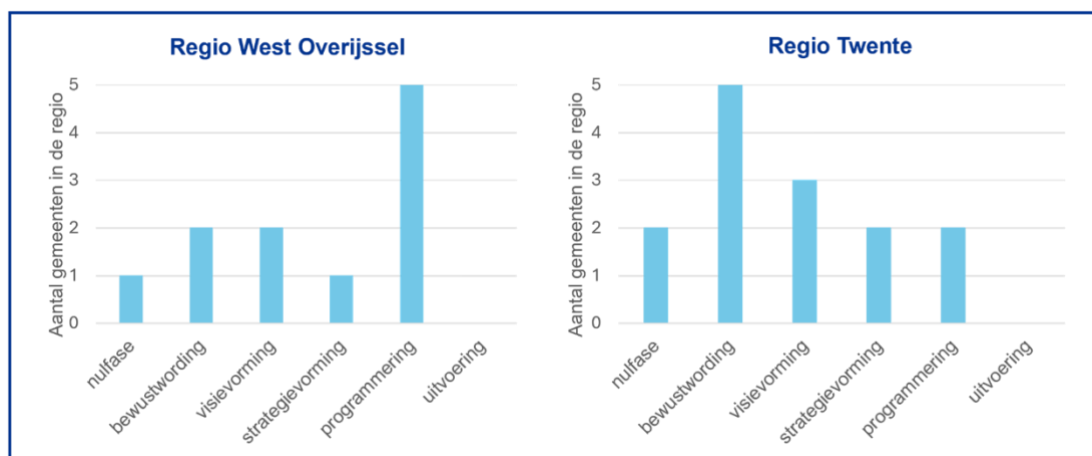
gemeente Almelo wordt vanuit de ambities uit de woonvisie gestart met de verkenning van de mogelijkheden voor nieuw beleid, een huisvestingsverordening en onderzoek naar de woonsituatie van arbeidsmigranten. Daarnaast heeft de gemeente Twenterand verschillende maatregelen benoemd in de woonvisie en besloten dat deze basis de huidige aanpak vormt in combinatie met het de wet Goed Verhuurderschap.

Programmeringsfase

Binnen de programmeringsfase zijn ingedeeld: Deventer, Dinkelland, Kampen, Staphorst, Steenwijkerland, Tubbergen, Twenterand en Zwartewaterland. In de laatste fasen worden actief maatregelen uitgewerkt richting een aanpak of beleidsplan. Deze beleidsregels en initiatieven zijn opgenomen in onder andere beleidsnota's, beleidsnotities en huisvestingsverordeningen (Figuur 6). Zo hebben meerdere gemeenten uitgewerkt welke vorm van huisvesting binnen de gemeente wenselijk is en waarop wordt gehandhaafd. Zo wil de gemeente Staphorst inzetten op tijdelijke woonunits, is er in Steenwijkerland een verbod op bewoning van recreatieparken en wordt er in de gemeente Kampen ingezet op een 'migrantenhotel'. De ambities variëren van een grootschalige locatie in Almelo tot kleinschalige vestigingen in Deventer. Binnen deze plannen in voornamelijk aandacht voor het realiseren van een groter aanbod aan woonplekken, handhaving en registratie. De onderwerpen maatschappelijke ondersteuning en huisvesting komen vanuit de beleidsscan nauwelijks aanbod binnen de provincie.

Uitvoeringsfase

Verschillende gemeenten zijn actief met de ontwikkeling en uitwerking van een beleidsplan of plan van aanpak. Deze gemeenten zullen in de komende periode inzetten op de uitvoering van het nieuwe of aangepaste beleid. Hiermee zullen de gemeenten de stap zetten naar de uitvoeringsfase.

Figuur 4: verdeling van de gemeenten over de verschillende fasen per regio.

2.3 Verdiepende Gesprekken rondom de Fases

Ter aanvulling op de beleidsscan zijn verdiepende gesprekken gevoerd met de Overijsselse gemeenten (21 van de 25 gemeenten gesproken). Tijdens de gesprekken zijn de gemeenten gevraagd of zij zich herkennen in het beeld dat geschetst wordt in de beleidsscan, wat hun huidige insteek is rondom beleid, hoe zij aankijken tegen regionale samenwerking en hoe de provincie hen het beste kan ondersteunen. Aan de hand van deze gesprekken is de indeling van figuur 2 getoetst. De beschreven stand van zaken is bij het grootste deel van de gesprekken bevestigd. Een groot deel van de gemeenten vallen dus binnen de juiste fase. Dit betekent dat er binnen de provincie nog veel vorderingen mogelijk zijn ten aanzien van het realiseren van beleidsplannen of

plannen van aanpak voor de huisvesting arbeidsmigranten. Voor een aantal gemeenten is een aanpassing of nuance van toepassing. Dit geldt voor de gemeenten Almelo, Staphorst, Steenwijkerland, Tubbergen en Zwartewaterland. De vier laatstgenoemde gemeenten bevinden zich in een latere fase en zijn bezig met de uitvoering van (nieuw) beleid. Naar aanleiding van de gesprekken is een nieuwe indeling gemaakt, zie figuur 4. Dit overzicht biedt een compleet beeld van de positionering van de Overijsselse gemeenten.

Figuur 5: getoetste spreiding van Overijsselse gemeenten van de nulfase tot aan de uitvoeringsfase. Dikgedrukt onderdelen weergeven de wijzigingen ten opzichte van figuur 4.

Uit de gesprekken is ook een rode draad geïdentificeerd ten aanzien van de ondersteuning die gewenst is vanuit de provincie. De focus van de ondersteuningsvraag varieert per fase en worden hieronder toegelicht. Tegelijkertijd zijn verschillende uitdagingen vastgesteld die gedurende alle fasen worden opgemerkt. Deze uitdagingen zijn als volgt: 1) Het ontbreken van de goede, regionale communicatie en samenwerking. Het zwaartepunt van deze samenwerking wordt per fase nader toegelicht. 2) Verschillende gemeenten ervaren belemmeringen, omdat zij zich in andere regionale samenwerkingen bevinden. Dit geldt voor gemeenten nabij de Gelderse, Drenthse of Duitse grens. Zij hebben te maken met afstemming in meerdere regio's. Het leggen en onderhouden van contact met deze regio's vormt daarom een belangrijke taak voor de procesregisseur.

Op basis van deze ondersteuningsbehoefte is het activiteitenoverzicht scherpgesteld. Daarnaast vormt de vraag van gemeenten de basis voor de procesplanning voor de periode Q4 2024 – Q4 2025. De procesplanning wordt regelmatig geactualiseerd op basis van de voortgang die binnen de provincie wordt geboekt.

Nulfase

Binnen de nulfase worden de volgende gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews: Haaksbergen, Losser en Olst-Wijhe. Vanuit de nulfase is voornamelijk behoefte naar ondersteuning in de vorm van kennisdeling en -overdracht. De gemeenten ervaren weinig urgentie, waardoor ondersteuning bij het zetten van concrete stappen richting een beleidsplan nog niet relevant is. Er zijn echter wel kansen om door te gaan naar de volgende fase: bewustwording. Vanuit deze bewustwordingsfase kan een situatie ontstaan waarin voldoende kennis beschikbaar is om, indien nodig wordt geacht, een plan van aanpak op te stellen. Daarnaast wensen gemeenten geïnformeerd te zijn over de aanpak van buurgemeenten, onder andere vanwege de risico's op het waterbedeffect binnen de regio.

Voor de gemeenten in de nulfase kan de programmatisch kennisdeling en -overdracht worden ingevuld door middel van een aanspreekpunt binnen de provincie. Via dit aanspreekpunt moeten gemeenten informatie kunnen opvragen over de provinciale opgave, regionale aanpakken, beschikbare cijfers en succesvolle benaderingen met betrekking tot een integrale aanpak voor arbeidsmigranten. De informatie moet op een laagdrempelige wijze beschikbaar zijn. Bovendien kan de provincie een coördinerende rol aannemen ten aanzien van de samenwerking. Het opzetten en versterken van de communicatie en samenwerking is noodzakelijk vanwege beperkte

ambtelijke capaciteit. Daarbij is er een kans om op (sub)regionaal niveau gezamenlijk op te trekken.

Bewustwording

Binnen de bewustwordingsfase worden de volgende gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews: Borne, Oldenzaal, Ommen, Raalte en Rijssen-Holten. Gemeenten die zich binnen de bewustwordingsfase bevinden behoeven een ondersteunende en coördinerende rol door de provincie. Het is van belang dat deze gemeenten worden geïnformeerd over de verschillende stappen in het proces naar het opstellen van een nieuw beleidsplan. De procesregisseur kan bijdragen door de processtappen inzichtelijk te maken, te ondersteunen in het opstellen van een globale planning, door middel van een op te stellen routekaart.

Vanwege tekort aan kennis en capaciteit kan dit voor de kleinere gemeenten een stimulans zijn aan de slag te gaan met beleidsvorming rondom arbeidsmigranten.

Op (sub)regionaal niveau zijn verschillende overlegstructuren en samenwerkingen. Gemeenten zien graag dat regionale samenwerking wordt opgestart voor het thema huisvesting van arbeidsmigranten. Via regionaal overleg kan inzichtelijk worden gemaakt op welke wijze gemeenten elkaar kunnen helpen en aanvullen. Aanvullende kennissessies bieden de mogelijkheid om per thema te verdiepen en inzichten te delen.

Visievorming

Binnen de visievormingsfase worden de volgende gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews: Almelo, Dalfsen, Enschede, Hof van Twente en Zwolle. De gemeenten binnen de fase van visievorming zijn gestart aan het traject richting nieuw beleid, maar bevinden zich nog in een vroeg stadium. Er is voornamelijk behoefte aan ondersteuning in de vorm van expertise, kennissessies of workshops met als centrale thema's: De verschillende onderdelen van een integraal beleid (en de baten ervan) of belangrijke best practices elders in Overijssel of Nederland. De procesregisseur kan ook een rol spelen in het begeleiden van pressure cookers die de gemeenten van visievorming naar strategievorming kunnen helpen. Daarnaast is regionaal overleg van belang voor het uitwisselen van ervaringen en kennis. Gemeenten geven aan niet opnieuw het wiel te willen uitvinden en nemen de ervaringen van andere gemeenten graag mee in het opstellen van een eigen aanpak, vooral vanuit gemeenten die zich in een latere fase bevinden. Daarnaast is communicatie op regionaal niveau van belang voor het afstemmen van de aanpak en het tegengaan van een waterbedeffect. Even als bij de bewustwordingsfase zijn er nog weinig samenwerkingsverbanden binnen de provincie met een focus op de huisvestingsaanpak van arbeidsmigranten. Ook vanuit die visievormingsfase is er behoefte om de regionale samenwerking te versterken.

Strategievorming

Binnen de strategievormingsfase zijn nog geen gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews.

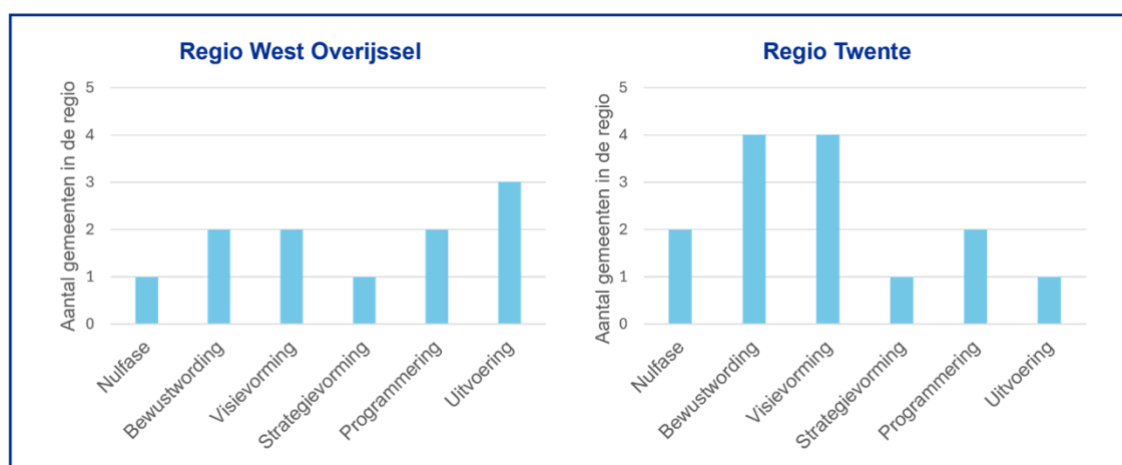
Programmering

Binnen de programmeringsfase worden de volgende gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews: Deventer, Dinkelland, Hengelo en Kampen. De ondersteuningsvraag binnen de uitvoeringsfase richt zich voornamelijk op praktische handvatten, concrete samenwerking, afstemming op regionaal niveau en ondersteuning in het opzetten van pilots voor huisvesting. Daarnaast geven enkele gemeenten aan dat de provincie een faciliterende rol ten opzichte van middelen kan spelen. Van de procesregisseur wordt verwacht dat samenwerking op regionaal en/of provinciaal niveau wordt gefaciliteerd en gecoördineerd. De ervaringen van gemeenten in de uitvoeringsfase zijn daarbij van grote meerwaarde. Daarnaast is samenwerking

van belang ten aanzien van controle en handhaving. Hier spelen op lokaal niveau veel uitdagingen vanwege een gebrek aan capaciteit. Vanuit de provincie kan ook worden ondersteund in het vergroten van de integraliteit van de opgestelde aanpak, zowel rondom handhaving als andere thema's. Gemeenten hebben enkele facetten van huisvesting voor arbeidsmigranten opgenomen in een plan van aanpak of beleidskader, zoals een kwaliteitskader. Door het leveren van expertise en ervaringen, kan lokaal worden ingezet op een meer brede benadering van het vraagstuk. Best practices van binnen en buiten de provincie kunnen daarbij worden benut.

Uitvoering

Binnen de uitvoeringsfase worden de volgende gemeenten geplaatst op basis van de verdiepende interviews: Staphorst, Steenwijkerland Tubbergen en Zwartewaterland. Deze laatste fase gaat gepaard met een lagere ondersteuningsbehoefte. Tegelijkertijd merken sommigen gemeenten dat de uitvoeringsfase soms moeilijk van de grond komt. De provincie en procesregisseur kunnen hierin een 'doorbrekende' rol spelen en met een buitenstaande blik kijken naar de oorzaken hiervan. Ook binnen de uitvoeringsfase wordt beperkt samengewerkt op regionaal niveau op het onderwerp huisvesting van arbeidsmigranten. Gemeenten willen concrete samenwerking opstarten en staan ervoor open om binnen deze samenwerking kennis en ervaring op laagdrempelige wijze te delen met buurgemeenten. Daarnaast wordt ook aangegeven dat kennisvermeerdering van belang is voor adequate uitvoering. Het delen van best practices biedt hierin kansen.

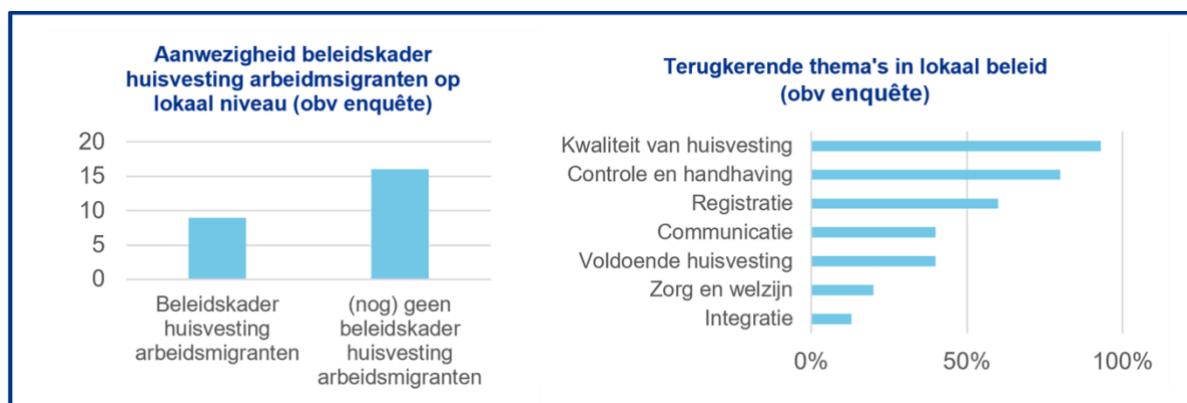
Figuur 6: getoetste verdeling van de gemeenten over de verschillende fasen per regio.

2.4 Enquête resultaten

In aanvulling op de onderzoeksresultaten van Decisio, de beleidsscan en de gesprekken met gemeenten, is een enquête gehouden onder ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordiging van Overijsselse gemeenten. De enquêteresultaten bevestigen het beeld op hoofdlijnen dat is geschetst. Daarnaast zijn er vanuit de enquête enkele aanvullingen en nuanceringen aan te brengen.

In het tweede kwartaal van 2024 geven 14 van de 25 Overijsselse gemeenten aan over voldoende plekken te beschikken om alle arbeidsmigranten die in de gemeente werkzaam zijn te huisvesten. 12 gemeenten stellen daarnaast voldoende plek te hebben om alle aanwezige arbeidsmigranten te huisvesten. Bij een groot aantal gemeenten is sprake van een tekort aan huisvestingslocaties. Bij enkele gemeenten, voornamelijk gelegen in regio Twente, loopt dit geschatte tekort op tot 500-2000 plekken. Bij 8 gemeenten in de provincie ontbreken er 100-500 woonplekken voor arbeidsmigranten. Deze (uiteenlopende) tekorten sluiten aan bij het beschreven gebrek aan zicht op de woonsituatie van ca. 11.000 arbeidsmigranten in Overijssel en komen bovenop de

geïdentificeerde toename van de vraag naar huisvestingslocaties voor arbeidsmigranten in de toekomst.

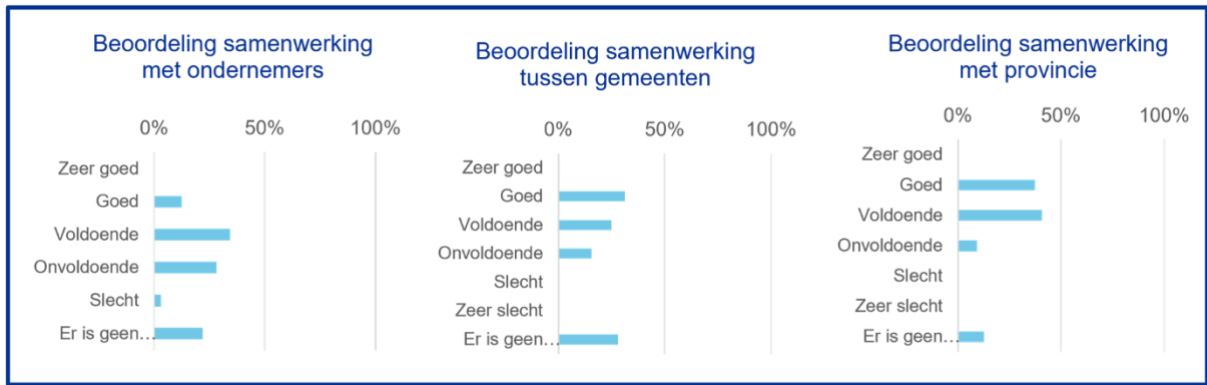
Figuur 7: Weergave aanwezigheid beleidskader en terugkerende thema in het beleid.

Vanuit de enquête wordt inzicht verkregen in de verschillende redenen dat gemeenten (nog) niet bevinden in de fasen strategievorming tot uitvoering. Gemeentelijke vertegenwoordigers schrijven het ontbreken van beleid voornamelijk toe aan een gebrek aan capaciteit, maar ook aan de wens voor een regionale aanpak, weinig arbeidsmigranten op lokaal niveau en de voorrang van de bouw van reguliere woningen.

Daarnaast wordt op basis van de input van gemeentelijke vertegenwoordiging geconcludeerd dat slechts in een enkele gemeente aandacht is voor de bouwstenen 'integratie' en 'zorg en welzijn' (Figuur 6). Binnen de provincie ligt de nadruk voornamelijk op de kwaliteit van huisvesting, controle en handhaving en registratie. Wel is tijdens gesprekken binnen de provincie het voornemen uitgesproken om de integraliteit van het vraagstuk te versterken. Dit sluit aan bij de conclusies van de beleidsscan zoals weergegeven in de bijlage.

Binnen de provincie wordt er op verschillende niveaus samengewerkt. Zo zijn er binnen de provincie voorbeelden van sub-regio's waarin wordt samenwerkt op het vraagstuk huisvesting van arbeidsmigranten, zoals overleg en afstemming tussen de gemeenten Hardenberg, Dalfsen en Ommen. Samenwerking met stakeholders vindt echter niet op systematische wijze en provincie breed plaats. Dit is zichtbaar in de verscheidene antwoorden die respondenten hebben gegeven op de vraag hoe ze samenwerking met ondernemers, gemeenten en provincie beoordelen. Hieruit blijkt onder andere dat de samenwerking met marktpartijen vraagt om aanvullende aandacht, zowel gericht op het opstarten van de samenwerking als het verbeteren van de samenwerking. Hoewel de samenwerking tussen provincie en gemeente door respondenten beter wordt beoordeeld, geeft meer dan 1 op de 4 respondenten aan dat er geen sprake is van samenwerking op lokaal niveau. Dit komt overeen met de resultaten van de verdiepende gesprekken die zijn gevoerd met gemeentelijke vertegenwoordiging. Ook hierin is de samenwerking beschouwd als ondermaats en is de wens uitgesproken voor meer concrete samenwerkingsverbanden.

Naast betere samenwerking op provinciaal niveau, worden vanuit de enquête verschillende behoeften kenbaar gemaakt. Respondenten geven aan ondersteuning vanuit de provincie (voornamelijk) te willen ontvangen in de vorm van expertise, capaciteit en financiële middelen. Vanuit verschillende gemeenten wordt het belang van kennisdeling en een gelijk kennisniveau daarbij benadrukt.

Figuur 8: verdeling van de gemeenten over de verschillende fasen per regio

3 Probleem en Uitdaging

Aan de hand van de foto van Overijssel zijn verschillende uitdagingen geïdentificeerd die zich nu en in de toekomst binnen de provincie (zullen) ontvouwen. Dit betreft de omvang van het huisvestingsvraagstuk en het gebrek aan zicht op de woon- en werksituatie van arbeidsmigranten. Tot aan 2030 wordt een toename verwacht van 3565 tot 7800 arbeidsmigranten die zich vestigen binnen de provincie. Dit houdt in dat er een minimale toename van ca. 4000 huisvestingsplekken nodig is binnen de provincie naast de bestaande tekorten die zich nu voordoen per gemeente, oplopend tot een tekort van 500 tot 2000 woonplekken. Deze huisvestingsvraag komt bovenop de bestaande schaarste aan bouwgrond en krapte op de woningmarkt waar veel gemeenten, waaronder Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, mee te maken hebben. Een aanvullend aspect is dat niet alle huisvesting voldoet aan de huidige regels. Hiermee is er een vervangingsvraag, die niet inzichtelijk is bij de provincie en naar verwachting ook niet bij gemeenten. De foto laat wel zien dat er binnen de provincie weinig tot geen zicht is op ca. 11.000 woonplekken van arbeidsmigranten. Hier bestaat het risico dat onwenselijke situaties zich voordoen en kwaliteit en veiligheid niet voldoende zijn gewaarborgd. Hoewel dit een indicatie geeft van de uitbreiding- en vervangingsvraag, is het geen exacte duiding van de totale huisvestingsbehoeften binnen de provincie. Daarnaast werkt in Overijssel minder dan één op de drie arbeidsmigranten in de gemeente waar hij of zij is geregistreerd en hebben gemeenten weinig zicht op waar en bij welke ondernemers arbeidsmigranten werkzaam zijn. Dit vergroot de kwetsbare positie die arbeidsmigranten hebben.

Naast de uitdaging van het concrete huisvestingsvraagstuk, verhogen de verschillen binnen de provincie het risico op een waterbedeffect. Zoals de foto beschrijft, ontbreekt het in veel gemeenten aan een concrete aanpak voor de huisvesting van arbeidsmigranten, onder andere door een gebrek aan capaciteit, een laag urgentiebesef en andere prioriteitstelling. Daarentegen zijn er een aantal gemeenten, zoals Deventer, Zwartewaterland, Staphorst en Dinkelland, waar wordt gewerkt aan de invulling van een beleidskader en/of de uitvoering van een (nieuw) beleidsplan. De bestaande beleidsplannen dragen echter weinig zorg voor een integrale aanpak waarin integratie, kwantiteit van het aanbod woonplekken, communicatie en zorg en welzijn een rol hebben.

De spreiding van de gemeenten over de verschillende fasen (Figuur 3) zorgt voor ongelijkmatige inspanning ten aanzien van kwaliteit van huisvesting, registratie, communicatie en controle en handhaving. Wanneer gemeenten de huisvesting van arbeidsmigranten beter faciliteren of juist strenger handhaven, kan dit arbeidsmigranten aantrekken of weren. Dit verhoogd de kans op een waterbedeffect in de provincie. Zowel in de regio Twente als West Overijssel is sprake van spreiding over de fasen. In West Overijssel ligt het aantal gemeenten dat zich in de laatste drie fasen bevindt hoger dan in de regio Twente. Wegens een beperkte mate van (goede) samenwerking in de regio's blijven de verschillen groot en worden kennis en best practices niet voldoende benut. Er is ruimte om huidige relaties te versterken en nieuwe samenwerkingen, met bijvoorbeeld buurgemeenten, te starten. De waargenomen verschillen zullen bij gesprekken met gemeenten bevestigd worden. Dit kan input worden voor de aanpak bij de andere gemeenten.

Bovenstaande opgaven zijn te reduceren tot 1) een gebrek aan zicht op (het aantal) arbeidsmigranten, 2) een bouwopgave van minimaal 4000 nieuwe huisvestingsplekken met passende randvoorwaarden 3) onvoldoende aandacht voor flankerend beleid en de kwetsbare positie van arbeidsmigranten en 4) een waterbedeffect binnen de provincie door ongelijkmatige inspanningen op het gebied van huisvesting van arbeidsmigranten en onvoldoende samenwerking. De opgaven zijn complex en kennen geen éénduidige en directe oplossing. Voor een deel van de opgaven speelt het delen en vergroten van de kennis een grote rol. Daarnaast is het van belang de

nadruk te leggen op maatwerk per gemeente en ondersteuning te bieden die aansluit bij de fase en uitdagingen die een gemeente kenmerkt. Ten behoeve van een gestructureerde aanpak voor de beschreven opgaven is het vraagstuk afgebakend en zijn de doelstellingen van de procesregisseur, en provincie, geconcretiseerd

4 Doelstelling en afbakening

4.1 Kaders

De provincie heeft als doel om de kwaliteit en kwantiteit van de huisvestingssituatie van arbeidsmigranten op lange termijn te waarborgen. Dit is vertaald in de ambitie om voldoende huisvesting te realiseren dichtbij werk. Hierdoor hoeven arbeidsmigranten geen lange pendelafstanden af te leggen, en worden de lusten en lasten meer evenredig verdeeld binnen de provincie. Hierbij moet rekening worden gehouden met bovenstaande uitdagingen. Dit programmaplan draagt hieraan bij middels vier concrete subdoelen waaraan wordt gewerkt in de periode Q4 2024 - Q4 2026: De provincie helpt gemeenten in het zetten van één of meerdere stappen richting de uitvoeringsfase. De provincie ondersteunt gemeenten door het beantwoorden van vragen en aanleveren van informatie. De provincie versterkt de eigen informatiepositie ten aanzien van het vraagstuk integrale huisvesting voor arbeidsmigranten. De provincie zorgt voor een duurzaam en actief netwerk van stakeholders binnen en buiten de provincie. Door in te zetten op deze doelen wordt onder andere het zicht op de groep arbeidsmigranten vergroot. Vanuit bestuurlijke en ambtelijke gesprekken binnen de provincie wordt dit vraagstuk onderstreept en is de wens uitgesproken om een meer concreet beeld te vormen van het daadwerkelijk aantal arbeidsmigranten dat binnen de gemeenten woont en werkt. Daarnaast moet worden onderzocht welke woonlocaties (bedrijventerrein, terrein werkgever, aangepaste kantoorpanden, recreatieparken, geconcentreerde huisvesting) passend zijn bij de ruimtelijke opgaven en randvoorwaarden die de provincie en gemeenten stellen.

Figuur 9: weergave doelen programmaplan

Om focus aan te brengen en gericht te werken aan het langetermijndoel en de vier subdoelen, wordt inzet op drie ontwikkelijnen: provinciale ondersteuning, lobby en samenwerking en monitoring en evaluatie. De ontwikkelijnen geven enerzijds richting aan de ontwikkeling van beleidskaders en huisvestinglocaties. Deze beleidskaders op gemeentelijk niveau zijn nodig om in te spelen op de specifieke arbeidsmarkt, leefomgeving en ruimtelijke opgaven per gemeente. Met behulp van de ontwikkelijnen uit het programmaplan en de inzet van de procesregisseur wordt gestreefd naar het verder brengen van alle gemeenten naar een volgende fase richting de uitvoering. Anderzijds zijn de lange ontwikkelijnen het startpunt voor meer concrete samenwerking tussen alle betrokken stakeholders om kennis beter te benutten en een waterbedefferd op regionaal of provinciaal niveau te voorkomen. Hierbij fungeert de procesregisseur als aanjager van bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden. Deze ontwikkelijnen worden nader uitgewerkt in samenspraak met de gemeenten, regio's, de markt (en overige stakeholders). Deze coproductie is een voorwaarde voor een gedragen programmaplan.

Binnen de ontwikkellijnen heeft de procesregisseur aandacht voor verschillende bouwstenen (huisvesting, inschrijving BRP, integratie, informatie en communicatie, controle en handhaving), dit zijn de handvatten voor het realiseren van provincie brede, integrale afstemming. Deze afstemming naar een eensgezinde aanpak is van belang om het genoemde waterbedeffect te voorkomen en een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren voor arbeidsmigranten. De provincie vervult geen rol in het vaststellen van concreet (provinciaal) beleid voor de bouwstenen. Er worden echter wel stappen gezet door de projectregisseur om de kansen en uitdagingen in beeld te brengen en gemeenten samen te brengen wanneer dit ten goede komt aan de integraliteit van gemeentelijk beleid.

Figuur 10: weergave ontwikkellijnen

Kaders

Deze bouwstenen en ontwikkellijnen plaatsen zich binnen een kader van bestaand beleid binnen de provincie. De procesregisseur houdt rekening met deze bestaande kaders maar is ook op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van het huisvesten van arbeidsmigranten, en speelt hierop in. In het kort betreft dit de volgende afspraken en beleidsregels.

Regionale Woonagenda West-Overijssel: Beschrijft de ambitie om de aandacht voor huisvesting van bijzondere doelgroepen te vergroten. Voor de groep arbeidsmigranten is vertaald naar het maken van afspraken in regionaal verband. Er wordt geen nadere invulling gegeven aan het vraagstuk huisvesting van arbeidsmigranten;

Regionale Woonagenda Twente: Onderschrijft het belang van regionale afspraken over de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Daarnaast wordt mogelijkheid gezien in het gebruik van flexwonen-concepten om te voldoen de vraag naar huisvestingsplekken voor arbeidsmigranten;

Woondeals 2022-2030 West-Overijssel en Twente: De woondeals beschrijven de afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over hoe wordt omgegaan met de schaarste aan woningen en hoe de regio's bijdragen aan nationale woningbouwambities. Deze afspraken sluiten aan bij de regionale woonagenda's. Vanuit de woondeals committeert de provincie zich aan het realiseren van 42.300 extra woningen binnen de provincie tot 2030. Hierbij wordt gestreefd naar 30% sociale huur en 40% middenhuur of betaalbare koop. De woondeals benadrukken daarnaast het belang van het aandeel flexwoningen in het versnellen van de aanpak en in het huisvesten van bijzondere doelgroepen.

Hoofdlijnenakkoord 2024-2028: Er wordt opvolging gegeven aan de aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten door onder andere het aanpakken van malafide uitzendbureaus en het vergroten van de verantwoordelijkheid van werkgevers ten aanzien van overlast en kosten van short- en midstay arbeidsmigranten. Werkgevers worden aangemoedigd om huisvesting te realiseren op het eigen terrein.

5 Lange ontwikkellijnen

5.1 Provinciale Ondersteuning

De faciliterende rol die de provincie op zich neemt vraagt om nadere uitwerking en een actieve houding in het concretiseren van de provinciale doelen en kansen. De actieve rol van de provincie betekent ook dat de provincie sturing en overzicht biedt op basis van provincie brede doelstellingen. Vanuit deze lijn wordt ingezet op het vasthouden van het urgentiebesef, het verbeteren van de communicatie tussen stakeholders binnen de provincie en het in kaart brengen van de ambities op bestuurlijk niveau. Met kennis vanuit de provincie helpen we gemeenten te starten of helpen we ze verder.

Concrete ondersteuning gemeenten en regio's

De procesregisseur speelt hierbij in de op de behoeften die spelen bij gemeenten en regio's. Hierbij wordt concrete ondersteuning geboden, toegespitst op de fase waarin deze gemeente of regio zich bevindt. De ontwikkellijn speelt daarmee (gedeeltelijk) in op het genoemde capaciteitstekort dat de ontwikkeling van beleid op lokaal niveau belemmerd. In de bewustwordingsfase wordt door de procesregisseur ondersteund bij het kaart brengen van de huidige situatie (foto). In de fase van visievorming begeleidt de procesregisseur in het opstellen van een ambitie ten aanzien van het huisvestingsvraagstuk. Tijdens strategievorming en programmeringsfase wordt ondersteund in (resp.) het ontwikkelen van een beleidskader en ondersteund in het opstellen van een uitvoeringsplan. In de laatste fase, uitvoering, heeft de procesregisseur als rol om gemeenten of regio's bij te staan bij knelpunten in de uitvoering van het beleid. Deze ontwikkellijn ziet er op toe dat gemeenten stappen zetten van bewustwording naar uitvoering. In de ondersteuning van gemeenten en regio's wordt aandacht besteed aan integraliteit door rekening te houden met de verschillende bouwstenen (huisvesting, inschrijving BRP, integratie, informatie en communicatie, controle en handhaving).

Kennisoverdracht en kennisontwikkeling

Binnen de provincie is bij veel stakeholders kennis en kunde ten aanzien van een integrale benadering van het vraagstuk huisvesting van arbeidsmigranten. De provincie zet zich in om deze kennis en kunde

(beter) te benutten, bijvoorbeeld bij het helpen van gemeenten naar een volgende fase. Daarnaast is ook een kennislacune opgemerkt, bijvoorbeeld ten aanzien van de aantallen wonen en werken binnen de provincie. Vanuit deze ontwikkellijn organiseert de provincie een aanpak voor het versterken van de informatiepositie en het bijeen brengen van de aanwezige kennis en ervaringen. Een middel hiervoor zou bijvoorbeeld een congres kunnen zijn, dat vanuit de provincie georganiseerd wordt.

5.2 Lobby en Samenwerking

Het huisvestingsvraagstuk is niet een probleem waar de provincie Overijssel alleen voorstaat. Bevolkingsontwikkelingen op nationaal niveau en buiten de eigen landsgrenzen, zorgen ervoor dat veel regio's op zoek zijn naar een goede aanpak. Daarom zorgen we voor betrokkenheid bij de ontwikkelingen die er buiten de provincie spelen. Daarnaast zorgt de procesregisseur voor korte lijnen tussen de provincie en marktpartijen. Op deze wijze blijft de provincie in nauw contact met de betrokken stakeholders.

Samenwerking met de markt

De inzet van en afstemming met marktpartijen is een vereiste in het realiseren van de doelstelling om de kwaliteit en kwantiteit van de huisvesting te waarborgen. De provincie, regio's en gemeenten hebben slechts invloed op het beleid en de handhaving hiervan. Het initiëren en realiseren van goed en veilige huisvestingslocaties is toegewezen aan de markt. Daarnaast bezitten ondernemers waardevolle, praktijkgerichte kennis. De programmalijs werkt toe naar een structuur van communicatie, samenwerking en een feedbackloop. Dit draagt eveneens bij aan de verzameling van best practises.

Lobby bij Rijk, provincie en gemeenten

Tussen provincies onderling is door ambtenaren huisvesting arbeidsmigranten een regulier overleg ingesteld, om kennis te delen, nieuwe ontwikkelingen te bespreken en te zoeken naar gemene delers in die ontwikkelingen, om zo samen de lobby richting het Rijk op te pakken. Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst en kunnen direct gevoed worden richting gemeenten en richting de praktijk. Kennis wordt gevoed en kan worden gedeeld. Andersom wordt de procesregisseur gevoed door gemeenten en marktpartijen en kunnen ontwikkelingen doorgeleid worden richting het Rijk, die deze ontwikkelingen kan vertalen naar regelgeving en aanpassingen van regels.

Grensoverschrijdende samenwerking

Het huisvestingsvraagstuk is niet gebonden aan de provincie- of landsgrenzen. Zowel door de scheiding van wonen en werken. Er wordt samenwerking gezocht met overheden buiten de grenzen van de provincie om de gevolgen van een waterbedefferd te voorkomen en best practises te delen. Samen praten en samen doen: kunnen we regels op elkaar afstemmen en kunnen we samen die regels handhaven.

5.3 Monitoring en Evaluatie

Om de voortgang van de overige ontwikkellijnen en de inzet van de procesregisseur te waarborgen worden er binnen de laatste ontwikkellijn verschillende instrumenten ingezet. Middels een proces-, prestatie- en effectmonitor worden de maatregelen en behaalde resultaten in de provincie bijgehouden. De procesregisseur ziet er op toe dat deze monitoringstools worden aangewend en toetst de uitkomsten met de in het programmaplan vastgestelde doelen en aanpak. Dit biedt de basis voor een voortgangsdokument dat per ieder kwartaal wordt opgesteld. De werkwijze van de procesregisseur wordt bewaakt middels het voorliggende programmaplan en de daarin beschreven activiteiten. Daarnaast vinden regelmatig voortgangsoverleggen plaats tussen de procesregisseur en de verantwoordelijke van de afdeling Wonen binnen de provincie.

6 Overzicht activiteiten en impact

6.1 Overzicht Activiteiten en Impact: periode Q4 2024- Q4 2026

Ontwikkellijn: Provinciale rol

Onderwerp	Actie	Doel	Resultaat	Wanneer / status
Communicatie-strategie Overijssel	Ontwikkeling van provinciale communicatie-strategie door de procesregisseur.	Eenduidige en stelselmatige communicatie vanuit de provincie richting gemeenten, ondernemers en arbeidsmigranten.	De provincie benaderd stakeholders op een passende en eenduidige wijze. Stakeholders zijn goed geïnformeerd.	Q4 2024 Nog niet gestart
Periodiek overleg accounthouders	Het Rapport Roemer wordt afgestemd op de eigenschappen van de provincie en de provinciale doelen.	Aansluiting bij nationale ontwikkelingen.	Een visiedocument met een provinciale invulling van de maatregelen beschreven in het Rapport Roemer.	Q1 2025 Nog niet gestart
Bestuurlijke droomsessie	De procesregisseur organiseert een sessie voor bestuurders uit de provincie gericht op informeren en activeren. Er wordt gewerkt aan een provincie brede visie.	Een gezamenlijke en eenduidige visie op het vraagstuk huisvesting van arbeidsmigranten.	Een gezamenlijke en eenduidige visie die als leidraad wordt gehanteerd bij de aanpak van huisvesting arbeidsmigranten op gemeentelijk niveau.	Q1 2025 Nog niet gestart
Periodiek overleg accounthouders	De procesregisseur organiseert en begeleidt periodiek overleg met accounthouders binnen de provincie.	Productieve en heldere samenwerking tussen afdelingen. Interdisciplinaire aanpak van opgaven.	Periodieke afstemming over de voortgang en afdeling overstijgende samenwerking.	Doorlopend Gestart
Begeleiden elke fasen proces	De procesregisseur begeleidt gemeenten adhv de fasen waarin gemeenten zich bevinden en ondersteunt in het proces richting een volgende fase.	Gemeenten nemen waar nodig stappen richting de vorming van een (nieuw) beleidsplan met aandacht voor een integrale aanpak en de provincie brede visie. Een waterbedeffect in	Vordering op gemeentelijk niveau naar de uitvoeringsfase met oog voor de provinciale visie en doelen.	Doorlopend Gestart

		de regio's worden beperkt.		
Periodiek overleg accounthouders	De procesregisseur deelt relevante kennis en ervaring op basis van de behoeften vanuit de provincie, regio's of gemeenten.	Provincie, regio's en gemeenten maken geïnformeerde besluiten gebaseerd op best practices.	Gemeentelijk beleid en regionale afstemming op basis van succesvolle ervaring en actuele informatie.	Doorlopend Gestart
Inventariseren 'best practices' Overijssel	De procesregisseur inventariseert de 'best practices' binnen de provincie, met aandacht voor alle thema's voor een integrale aanpak.	Inzicht in de positieve ervaringen in de aanpak van huisvesting van arbeidsmigranten vanuit de provincie die in de toekomst kunnen worden benut.	Een overzicht van succesvolle instrumenten en/of werkwijzen uit Overijssel.	Q1 2025 Gestart
Kennissessies	Er worden verschillende kennissessies georganiseerd voor stakeholders, gericht op specifieke thema's (bouwstenen)	Het verrijken van de kennis omtrent de uitdagingen en kansen van een integrale aanpak voor huisvesting van arbeidsmigranten.	Evenwichtige en geactualiseerde kennis op lokaal, regionaal en provinciaal niveau	Doorlopend Start vanaf Q1 2025
Onderzoek cijfers wonen en werken	De procesregisseur initieert onderzoek naar het aantal arbeidsmigranten binnen de provincie en de huidige woonsituatie.	Inzicht in huidige de werk- en woonsituatie van en toekomstige vraag naar arbeidsmigranten in Overijssel.	Geactualiseerde data gericht op de woon- en werksituatie van arbeidsmigranten en de vraag van ondernemers naar arbeidsmigranten in Overijssel.	N.t.b.
Kennisdeling met onderwijsinstellingen	De procesregisseur initieert en onderhoudt relatie en samenwerking met onderwijsinstellingen, zowel binnen als buiten Overijssel	Kennisdeling ten behoeve van een verbinding tussen theorie en praktijk	Bij gelegenheid contact en samenwerking met onderwijsinstellingen	Doorlopend Start vanaf Q2 2025

Ontwikkellijn: Lobby en samenwerking

Onderwerp	Actie	Doel	Resultaat	Wanneer
Lobby Overijsselse opgaven Rijk/regio/provincies	De procesregisseur neemt deel namens de provincie aan regulier overleg tussen provincies.	De procesregisseur sluit aan bij interprovinciaal overleg ten behoeve van kennisdeling en lobby richting het Rijk.	Voeden en verrijken van kennis en toetsen van nieuwe ontwikkelingen.	Doorlopend Gestart
Marktconsultatie	De procesregisseur organiseert verschillende consultatiesessies met ondernemers.	Betrokken houden van relevante stakeholders, intensiveren van samenwerking met de markt en in beeld brengen van belangen en behoeften van de markt.	Een periodieke inventarisatie van de uitdagingen, kansen en behoeften van ondernemers.	Doorlopend Start vanaf Q1 2025
Congres voor marktpartijen	De procesregisseur en provincie organiseren een congres gericht op het thema wonen met de focus op het vraagstuk huisvesting arbeidsmigranten.	Betrokken houden en informeren van relevante stakeholders en het in beeld brengen van verschillende belangen tussen marktpartijen.	Bijeenkomst voor marktpartijen gericht op informeren en kennisdeling.	N.t.b.
Netwerk opbouwen	De procesregisseur creëert en onderhoudt binnen de provincie een netwerk van relevante stakeholders.	Korte lijnen en kennisdeling tussen ondernemers en provincie en gemeenten. Een goede verbinding tussen beleid en uitvoering. Ondernemers zijn goed geïnformeerd.	Een stabiel netwerk met ondernemers die zijn betrokken bij het realiseren en uitvoeren van een integrale aanpak op huisvesting.	Doorlopend Gestart
Ontwikkelen aanpak grensoverschrijdende samenwerking	De procesregisseur initieert en begeleidt de ontwikkeling van een plan van aanpak voor grensoverschrijdende samenwerking.	Betere samenwerking buiten de grenzen van de provincie en aandacht voor kansen en uitdagingen op landelijk en internationaal niveau.	Een plan van aanpak voor Overijssel voor grensoverschrijdende samenwerking doorlopend tot 2030	Q1-Q2 2025

Ontwikkellijn: Monitoring en evaluatie

Onderwerp	Actie	Doel	Resultaat	Wanneer
Procesmonitor	De procesregisseur houdt bij welke stappen er binnen de provincie worden gezet, welke activiteiten plaatsvinden en welke afspraken worden gemaakt.	De procesregisseur behoudt het overzicht van de voortgang binnen de provincie.	Uitwerking van de activiteiten die zijn ondernomen en afspraken die zijn gemaakt met stakeholders.	Doorlopend Start vanaf Q1 2025
Prestatie-monitor	De procesregisseur houdt bij welke resultaten worden behaald op lokaal, regionaal en provinciaal niveau.	De procesregisseur behoudt het overzicht van de voortgang binnen de provincie.	Uitwerking van de behaalde resultaten en mijlpalen.	Doorlopend Start vanaf Q2 2025
Effectmonitor	De procesregisseur houdt bij wat de impact is van het programmaplan en analyseert of de gerealiseerde effecten aansluiten op de vooraf gestelde doelen.	De procesregisseur behoudt het overzicht van de voortgang binnen de provincie.	Uitwerking van de effecten die voortkomen uit de behaalde resultaten op basis van de doelen in het programmaplan.	Doorlopend Start vanaf Q4 2025
Voortgangsdocument	De procesregisseur is verantwoordelijk voor het periodiek opstellen van een voortgangsdocument	De procesregisseur en de provincie behouden het overzicht van de voortgang binnen de provincie.	Levend document van de stand van zaken, behaalde resultaten en te ondernemen stappen.	Doorlopend Start vanaf Q1 2025
Voortgangs-overleggen	De procesregisseur houdt periodiek overleg met vertegenwoordiging vanuit de provincie.	De procesregisseur en de provincie behouden het overzicht van de voortgang binnen de provincie.	Inzicht in de stand van zaken en te ondernemen activiteiten.	Doorlopend Gestart

7 Risicoanalyse

Hieronder volgt een overzicht van risico's die zich binnen de provincie voordoen ten aanzien van het realiseren van een integrale aanpak voor de huisvesting van arbeidsmigranten. In het overzicht is een inschatting gemaakt van de omvang van de risico's. Daarnaast is voor ieder risico een bondige strategie beschreven voor het terugdringen en beheersen van het risico.

Ontoereikende inspanningen gemeenten en regio's

Toelichting: Gemeenten en regio's spannen zich in onvoldoende mate in voor het opstellen en vaststellen van integrale beleidsregels die aansluiten bij de provincie brede visie. Hierdoor ontstaat mogelijk een waterbedeffect binnen de provincie.

Kans: Hoog

Strategie: Benadrukken van het belang van regionale en provinciale afstemming en samenwerking voor het voorkomen van een waterbedeffect tussen gemeenten en regio's en daarmee het terugdringen van ongewenste huisvesting en malafide partijen. Samenwerkingsverbanden actief aanmoedigen, urgentiebesef verhogen en draagvlak creëren door gesprekken te voeren met de betrokken partijen.

Krapte woningmarkt en bijzondere doelgroepen

Toelichting: Aanhoudende krapte op de woningmarkt zorgt voor extra druk op de woningmarkt. Daarin moeten arbeidsmigranten en andere (bijzondere) doelgroepen concurreren voor een geschikte woning. Dit verstrekt de kwetsbare positie van de arbeidsmigrant en verhoogd de kans op onwenselijke vormen van huisvesting. Daarnaast is door schaarste van ruimte de uitdaging groter om voldoende huisvestingslocaties te realiseren

Kans: Hoog

Strategie: Op basis van de woondeals en regionale woonzorgvisies wordt nu al door de provincie actie genomen om door te pakken en afspraken te maken met gemeenten. Zo worden vanuit de provincie capaciteit, maatwerk en instrumenten geboden.

Verandering bestuurlijk en/of ambtelijk draagvlak

Toelichting: Aandacht voor het onderwerp arbeidsmigranten in de nationale, regionale of lokale politiek is bepalend in de wijze waarop regio's en gemeenten zich inzetten voor een aanpak of beleid voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Afnemende aandacht zorgt ervoor dat ambtelijke en bestuurlijke inspanning moeilijker op gang komt.

Kans: Gemiddeld

Strategie: bij afnemende aandacht de overlegfrequentie verhogen en/of het organiseren van bijeenkomsten om het urgentiebesef te verhogen.

8 Organisatie / Governance

8.1 Rol Procesregisseur

De procesregisseur is de aanjager van de integrale huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten waar de provincie voor staat. Deze rol plaatst zich in een bredere woonopgave van de provincie en behoort tot de doelstelling om aandacht te vestigen op het huisvesten van doelgroepen. Naast de procesregisseur zijn instrumenten ingezet ten behoeve van de druk op de woningmarkt, duurzaam en toekomstbestendig bouwen en het verbinden van wonen en zorg.

De procesregisseur is verantwoordelijk voor de adequate uitvoering van dit programmaplan en de geformuleerde doelstellingen. De planning wordt daarbij door de procesregisseur bewaakt en waar nodig worden stakeholders gestimuleerd tot nadere inspanningen. Er wordt op toegezien dat de betrokken stakeholders naar vermogen bijdragen aan de opgaven. Dit houdt in dat de procesregisseur zich actief inzet om gemeenten en regio's te ondersteunen in het proces van bewustwording naar uitvoering. Per fase treedt de procesregisseur op efficiënte en doelgerichte wijze op om de gemeente of regio verder te brengen, onder andere door het beantwoorden van vragen en het aandragen van oplossingen voor uitdagingen en knelpunten. Daarnaast is de procesregisseur een belangrijke factor in het betrekken en verbinden van stakeholders en moedigt onderlinge samenwerking aan. Hiermee wordt een solide netwerk opgebouwd en kennisdeling gestimuleerd. De procesregisseur heeft voornamelijk een kennisintensieve, faciliterende en aanjagende rol. De procesregisseur brengt hierbij kennis en ervaring uit de praktijk om te zorgen voor aansluiting tussen lokaal beleid binnen de provincie.

De rol van de procesregisseur is uitsluitend te faciliteren, stimuleren, aanjagen en verbinden. De procesregisseur en provincie zijn niet verantwoordelijk voor het initiëren en/of realiseren van beleidsontwikkeling of huisvestingslocaties. De prestaties van de procesregisseur en de resultaten van het programmaplan zijn daarnaast afhankelijk van de inzet van alle betrokken partijen. De procesregisseur zet zich in om stakeholders te betrekken en te bewegen. Desondanks is de procesregisseur gebonden aan de inspanningen van betrokken partijen en wordt de uitvoering van de rol (mede) hierdoor bepaald. Het tijdig leveren van een bijdragen geldt daardoor als randvoorwaarde in de uitwerking van dit programmaplan.